

Žít ve světě, ne však jen pro svět

Roman Cardal

22. augusta 2023 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia

Zapomenuté napomenutí

Slavný *List Diognetovi*, který byl sepsán neznámým autorem v druhém nebo ve třetím století po Kristu, popisuje situaci, v níž se nacházeli tehdejší křesťané. Ukazuje, že nežijí ve „vzduchoprázdnu“, nýbrž že jsou vystaveni vlivům svého okolí, s nimiž se musí vyrovnávat. Autor však neuvažuje pouze o okolnostech života starověkých křesťanů. Jeho myšlenky nabývají *principiálního* a *univerzálního* významu, což znamená, že jejich platnost není nijak časově omezena. Jedna z nich má podobu výzvy, podle níž mají žít křesťané *ve světě* jako ti, kdo *nejsou ze světa a ke světu nenáleží*. Zdroj jejich života se totiž nalézá *mimo* tento svět, a proto musí být existenčně orientováni jinak než lidé, kteří jsou naopak světskými záležitostmi zcela pohlceni.

Ilustračný obrázok, zdroj: wikimedia commons

O této výzvě bychom měli často přemýšlet i dnes, měla by se stát předmětem naší pravidelné meditace. Zvláště v turbulentních časech může snadno dojít k tomu, že se křesťané nechají úplně ovládnout světskými obavami a starostmi. Když se ke znepokojivým událostem přidá i silná působnost některých ideologií, které infikovaly dokonce i teologické chápání křesťanské zvěsti, stávají se hranice konkrétní doby stále více neprostupnější. Řeč je především o ideologii *dějinnosti*, která hlásá, že i samotné křesťanství je veskrze *historické*, a že mimo- či nad-dějinná skutečnost je pouhou iluzí zpozdilých konzervativců. Zastánci této ideologie nás volají do boje za světské ideály a horují za posílení pravomocí čistě světských institucí, které mají zmíněné ideály prosazovat a eliminovat vše, co se staví do cesty jejich vítězství.

Změna v chápání světskosti

V pohledu historistů už světskost (sekulárnost) není tím, čím se jevila v případě, kdy byla poměřována nesvětskými (nadpřirozenými) měřítky. Dokud křesťané ještě věřili, že Bůh dění tohoto světa *přesahuje*, byli daleci toho, aby přirozeným skutečností přisuzovali to, co patřilo pouze a výlučně Bohu. Jestliže je Bůh *více než světem*, jestliže je nad něj bytostně povznesen, je tím svět zároveň *desakralizován*. Nic v

přirozeném řádu věcí není takové, aby se tomu musela prokazovat náboženská úcta. A jelikož i člověk je součástí tohoto přirozeného řádu, nemá nikdo nárok na přijímání poct, které je třeba adresovat do mnohem vyšší bytostné sféry.

Jakmile se však křesťanství začalo chápat jako zcela a naprosto *dějinné*, pohled na svět a světské záležitosti se zásadně proměnil, protože se z nich i přes jejich pomíjivost učinilo *něco absolutního*. V této ideologii je Bůh představován jako *natolik blízký našemu světu*, že se s ním nakonec úplně *ztotožňuje*. Události v něm a jejich hlavní aktér (člověk) tak nabývají *absolutní hodnoty*. Je proto možné hovořit o *sacramentum mundi*, o svátosti (a posvátnosti) světa. Odtud je dobře pochopitelné chování ideologů dějinnosti, kteří pro své názory a projekty požadují *absolutní poslušnost* a nestrpí, aby je kdokoliv zpochybňoval. Jsou sice kdykoliv připraveni obhajovat *relativnost* všech postojů, interpretací a kultur, ale zároveň ji (tj. onu relativnost) odmítají aplikovat na toto jejich samotné stanovisko. Považují totiž celý dějinný proces za skutečnost, která už není závislá na něčem jiném od sebe a je pro ně tudíž něčím absolutním. To jim dovoluje *sloučit v jedno absolutnost s tím, co je relativní*, což je natolik mimořádný myšlenkový výkon, že se při něm cítí být sami pozvednuti do božských výšin.

Ideologická infiltrace křesťanství

V momentě, kdy tato mentalita převládne a pronikne i do myšlení křesťanů, je výhled *mimo a nad tento svět* definitivně zahrazen. Kult patřící Bohu se postupně proměňuje v kult světa. Láska, bratrství, respekt, tolerance, spravedlnost atd. se přestávají poměřovat kritérii, které historickému dění nepodléhají. I tyto hodnoty jsou vnímány jako čistě dějinné a tedy *zásadně proměnné*. Co bylo láskou, bratrstvím, respektem, tolerancí a spravedlností ve starověku, není už takovým v éře modernity a zvláště ne v našem pokrokovém 21. století. Ideologové dějinnosti se domnívají, že to mohou snadno dokázat *pouhými historickými odkazy a jejich srovnáním s dnešní dobou*. Podle nich se stačí zamyslet například nad strukturou starověkých společností, v nichž panovala přísná hierarchie. Jejich hierarchický řád byl tak výrazný, že se na jeho vrcholu nacházeli jedinci *s právem prakticky na všechno* (samovládci, tyrani) a na jejím spodku jedinci, kterým *žádná práva nenáležela* a s nimiž mohlo být nakládáno v souladu s naprostou svévolí jejich pánů. Moderní doba toto vše odstranila. Není to jasný důkaz pozitivnosti dějinného procesu a humánnější povahy dneška ve srovnání se „včerejškem“

Naprostá většina lidí tuto otázku zodpoví kladně a nechají se bez odporu přesvědčit ideology dějinnosti i v dalších bodech typických pro tento progresivní názor. K nim patří třeba tvrzení, že zmíněný příklad je dokladem *nezbytnosti proměnnosti norem*, které regulují myšlení a chování členů daných historických společností. Neboť kdyby byly normy platné ve výše popsaných starověkých společnostech považovány za neměnné a nedotknutelné, *musely by platit až dodnes* se všemi důsledky, které by to obnášelo. V tom případě by většina současných lidí byla *zbavena i těch nejzákladnějších práv*, demokracie by byla něčím *nežádoucím* a sen o svobodě a osobním rozvoji jednotlivců by se *nikdy neuskutečnil*.

Sofistika v intelektuálním hávu

Při tomto způsobu uvažování ale uniká *to skutečně podstatné*. Postupné prosazování jiných společenských řádů v dějinném procesu přece vůbec nemusí znamenat, že normy vzájemného vztahování a soužití lidí jsou samy o sobě proměnné. Proměnnost je naopak třeba přisoudit *lidskému poznání*, díky němuž dochází v určitých dobách k pochopení, že některé normy jsou *mylné a špatné* a tedy

nepřijatelné, z čehož plyne, že je nutné je *nahradit normami odlišnými a pravdivými*. Progresisté tedy přistupují k celému problému z nesprávné strany a projektují proměnnost (dějinnost) tam, kde je naopak naprostá nezbytnost *neměnnosti* a *meta-dějinnosti*. Kdyby totiž měli pravdu v tom, že normy lidského myšlení a jednání jsou dějinně proměnné, přivedli by *ad absurdum* svou samotnou pozici. A jelikož jsou o dějinnosti pravdy a všech norem lidského života skutečně přesvědčeni, oddali se zcela nesmyslné ideologii, ze které sice dočasně profitují, ale která je odvádí od poznání posledního smyslu jejich vlastních životů. A to už za profit rozhodně označit nelze.

V čem tedy spočívá nesmyslnost teze o dějinnosti uvedených norem? V tom, že pokud neuznáme jejich neměnnost a meta-dějinnost, nelze dějinný proces vůbec hodnotit optikou kategorií „pokroku“ a „reakce“. Například *institute otroctví* a *s ní i společnosti*, které ji obhajovaly a prosazovaly, mohou být odsouzeny jako nespravedlivé jen za předpokladu, že tak činíme ve světle pojetí spravedlnosti, které platí *naprosto stejně* pro instituce a společnosti minulé a pro instituce a společnosti současné. Neboť kdyby tomu tak nebylo, muselo by se uznat, že společnosti, jež nás historicky předcházely, fungovaly v souladu s normami, které byly v jejich době považovány za spravedlivé, takže se vlastně žádných nespravedlností v dané oblasti (otroctví) *nedopouštěly*. Označovat je za nespravedlivé by bylo možné jen tehdy, kdy bychom na ně *zcela anachronicky* projektovali *naše moderní pojetí spravedlnosti*, čímž bychom *automaticky popřeli* přesvědčení o dějinnosti norem lidského myšlení a jednání (zde norem spravedlnosti).

Z uvedeného je patrné, že i ideologové dějinnosti neuvědoměle předpokládají existenci *meta-dějinných* pravd, ale z určitých mimo-teoretických důvodů to nevidí a vidět nechtějí. Ocitají se tak ve velmi trapné situaci, neboť eticky nevybíravě deklasují lidi s konzervativním postojem, ačkoliv je i jejich vlastní přesvědčení *vázáno na existenci trvale platných hodnot*. Máme tak před očima doklad, že se od nich v našich životech nemůžeme odpoutat, ani kdybychom je negovali s nasazením těch nejvíce sofistikovaných metod, v jejichž vymýšlení jsou moderní intelektuálové nadmíru plodní. Snaha o něco takového je odsouzena k neúspěchu. Mnohem příhodnější je opačný postoj, k němuž nás vyzývá již zmíněný *List Diognetovi*. Jakožto duchovně-tělesné bytosti musíme žít v tomto hmotném a dějinně proměnném světě, ale svým myšlením a jednáním máme směřovat k Tomu, kdo tento svět přesahuje a *kdo je stejný včera, dnes i zítra*.

A podobná stabilita je vlastní i Jeho zákonu, na němž žádná doba, ani žádná kultura nemůže nic změnit. Jediní, kdo v celém tomto procesu *musí hlubinnou změnu podstoupit*, jsme my s našimi myšlenkami, přáními, city a skutky.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/zit-ve-svete-ne-vsak-jen-pro-svet/>